

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคมทุกสังคม ปัญหาที่เกิดขึ้นทุกหัวระแหงของประเทศในปัจจุบันไม่ว่าทางการเมือง ทางเศรษฐกิจและสังคม ย่อมมีมูลเหตุมาจากความล้มเหลวทางการศึกษาทั้งสิ้น การแก้ไขปัญหาค้นคว้าสังเคราะห์สำรวจ เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ แต่การแก้ปัญหาโดยการศึกษาเป็นการแก้ปัญหาจากต้นเหตุ ซึ่งกลับเป็นการสร้างรากฐานอันมั่นคงแก่ความเจริญทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย ดังนั้นการที่ประเทศจะสามารถพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ให้ได้ผลตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติที่วางไว้ก็เพียงใดนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยปัจจัย ๒ ประการด้วยกันคือ ปัจจัยที่เกี่ยวกับความมั่นคงด้านการเงิน และปัจจัยที่เกี่ยวกับคุณภาพของทรัพยากรของคนภายในชาติ คุณภาพของทรัพยากรของคนภายในชาติโดยส่วนรวมนั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้มีโอกาสได้รับการศึกษาที่สูงกว่า และการศึกษาที่สามารถให้ประโยชน์แก่การดำรงชีพที่จะช่วยเหลือและเสนอแนะวิธีการต่างๆแก่คนภายในชาติได้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงในทันทีช่วยให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น คนที่จะเป็นผู้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สังคมยอมรับในสภาพปัจจุบันก็คือ ครู

สำหรับคุณภาพของทรัพยากรของคนภายในชาตินั้น ถึงแม้บางประเทศจะมีการผลิตปริมาณคนที่จบสาขาวิชาต่างๆมากมายเกินพอแล้วก็ตาม ยังไม่อาจพัฒนาประเทศให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้ ทั้งนี้เพราะคนส่วนใหญ่ของประเทศยังขาดประสิทธิภาพ ดังนั้นประเทศจึงต้องการบุคคลผู้วางรากฐานและเป็นกำลังอันสำคัญ ในการช่วยอบรมบ่มนิสัยให้ความรู้ และเตรียมอนุชนให้เติบโตเป็นพลเมืองดีของชาติ ผู้ที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวก็คือ ครู

ดั่งที่ บุญถิ่น อัครดากร และ รัตนา ต้นบุญเต็ก^๑ ไก่กล่าวไว้ว่า

ครูเป็นกำลังสำคัญ ช่วยอบรมบ่มนิสัยให้ความรู้ และเตรียมกุลบุตรกุลธิดา ซึ่งจะเติบโตใหญ่เป็นพลเมืองดี เป็นกำลังทางเศรษฐกิจของบ้านเมือง ควดยเหตุนี้จึงต้องเตรียมครูและสร้างครูให้มีคุณภาพสูง คือมีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะและจิตใจสูง มีความเสียสละและเหมาะสมที่จะช่วยอบรมแนะแนวทางใหนุชนใค้รับการศึกษาที่ถูกต้อง เป็นพลเมืองดีดั่งที่ประเทศต้องการ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงย้ำถึงความสำคัญของการฝึกหัดครู ดังปรากฏในโครงการศึกษา พ.ศ. ๒๔๔๑ ซึ่งประกาศในสมัยของพระองค์ดังนี้ " การศึกษาในกรุงสยามปัจจุบันนี้และในอนาคต ก็ต้องมีครูเป็นที่ตั้ง ครูดีแล้วก็ให้การศึกษาเล่าเรียนดี การใหญ่สำคัญของการศึกษาธิการคือ ฝึกหัดครูให้ดีแล้วเป็นทางจริงๆ ที่จะให้การศึกษาเล่าเรียนในบ้านเมืองดำเนินสู่ทางเจริญ " ^๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช^๓ ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่นิสิตนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา ในวันพระราชทานปริญญาบัตรวิชาการศึกษาแก่นิสิตนักศึกษาเหล่านั้นว่า " ความเจริญหรือความเสื่อมของชาตินั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชน ผลการอบรมเยาวชนของท่าน ถือได้ว่าเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของบ้านเมืองโดยแท้ "

๑. บุญถิ่น อัครดากร และ รัตนา ต้นบุญเต็ก, การเตรียมครู (พระนคร: คุรุสภา, ๒๕๑๓), ๓

๒. อารีย์ สันถนวี, " การฝึกหัดครู อติศ ปัจจุบัน อนาคต, " วารสารศูนย์ศึกษา ๑๘ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๑๖), ๒๘

๓. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, " พระบรมราโชวาทแก่นิสิตนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา ณ หอสมุดวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๐, " อ้างถึงใน ละออ การุณยวนิช (วิทยานิพนธ์เรื่องสภาพการฝึกสอนของนิสิตสาขาประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, ๒๕๑๑), หน้า ๒

การศึกษาในโรงเรียนนั้นครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมาก เพราะถ้าครูมีคุณภาพไม่ดีพอ แม้จะมีตำราหรืออุปกรณ์การสอนดีเพียงใดก็ตาม นักศึกษาก็เล่าเรียนได้ไม่ดีเมื่อขาดผู้ชี้บายแนะนำ และเน้นความสำคัญให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ในทางตรงกันข้ามถ้าตำราหรืออุปกรณ์การสอนไม่ดีหรือมีไม่พอ แต่มีครูที่มีคุณภาพก็ยังสามารถหาวิธีให้นักเรียนเข้าใจบทเรียน หรือแนะนำวิธีค้นคว้าหาความรู้ได้ ดีกว่านักเรียนจะอ่านจากตำราเอาเอง ทั้งนี้เพราะการศึกษาไม่ได้อยู่ที่การลอกตำราเอาไปเป็นความรู้เท่านั้น แต่อยู่ที่วิธีสอนและการอบรมสั่งสอนมากกว่า ดังนั้นการที่มีครูที่มีคุณภาพก็จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ครูที่มีคุณภาพดีนั้นต้องเป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ในทางบุคลิกภาพ มีความรู้ในวิชาการและวิชาการศึกษา เหมาะสมกับการเป็นครู มีสมรรถภาพในการเป็นครูที่ดี เพราะครูไม่ใช่ผู้สอนหนังสืออย่างเดียวแต่ต้องเป็นบุคคลที่ให้การอบรมสั่งสอนทุกสิ่งทุกอย่าง ตลอดทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนได้

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทอันสำคัญยิ่งทั้งในโรงเรียนและในชุมชน ผู้ที่เป็นครูจึงควร เป็นผู้ที่ได้รับการฝึกหัดอบรมมาอย่างดีที่สุด เท่าที่สถาบันระดับอุดมศึกษาควรจัดให้ได้ การคัดเลือกครูที่มีความรู้ความสามารถนั้น จะมองเห็นอย่างแจ่มชัดว่า จะเป็นครูสอนเยาวชนให้ เป็นพลเมืองที่ดีมีประโยชน์แก่ประเทศชาติต่อไป ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ ๔ (๒๕๒๐-๒๕๒๔) เกี่ยวกับการจัดการฝึกหัดครูไว้ว่า

การจัดการฝึกหัดครูให้มีคุณภาพ จึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการสร้างชาติ เพราะครูเป็นผู้มีส่วนในการจัดการศึกษา และรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนเยาวชน ให้มีความรู้ความสามารถและคุณธรรม จึงอาจกล่าวได้ว่าครูเป็นพลังสำคัญกลุ่มหนึ่งที่ช่วยพัฒนา และสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติในรูปแบบการที่ส่งเสริมและขำรงรักษาไว้ ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์^๑

๑. ศึกษาธิการ, กระทรวง. สำนักงานปลัดกระทรวง, " แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ ๔ (๒๕๒๐-๒๕๒๔)," (กรุงเทพฯ:กองแผนงาน, ๒๕๑๔),
หน้า ๑๑

กรมการฝึกหัดครูกระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของครูและการผลิตครู จึงได้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรของกรมการฝึกหัดครูเมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๘ โดยมีความมุ่งหมายและเน้นถึงการผลิตครูให้เป็นผู้ที่มีความสามารถ และความรับผิดชอบในหน้าที่ครู มีวิญญาณของความเป็นครู มีความรักและศรัทธาในอาชีพ เป็นผู้ที่มีความเข้าใจทักษะ และทัศนคติที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาท้องถิ่นและสอดคล้องกับแผนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งจุดมุ่งหมายของสภาการฝึกหัดครูนี้ สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ หมวดที่ ๓ ข้อที่ ๓๕ ว่า

การฝึกหัดครู เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างครูให้สามารถปฏิบัติตนและทำหน้าที่เป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาโดยรอบคอบขึ้นในศัตวรรษที่ ๒๑ เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ในระดับที่วิญญูชนจะพึงปฏิบัติได้ และมีลักษณะที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของไทย และระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทั้งในแง่บุคลิกภาพทั่วไป ความสัมพันธ์ต่อศิษย์ และบทบาทต่อสังคม

ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะค้นหาเกณฑ์มาตรฐานที่ครูหรือนักศึกษาคูจะไ้ทราบล่วงหน้าว่า ผู้ที่เป็นครุนั้นจะต้องมีลักษณะ ความรู้ ความสามารถและหน้าที่อย่างไรบ้าง ดังที่ ชีระ สุมิตร ๒ กล่าวไว้ว่า " ผู้ที่จะเป็นครู ควรจะไ้ครูด้วยความแน่นอนว่างานครุนั้นต้องการพื้นฐานความสามารถประเภทใด และเลือกสรรไ้ล่วงหน้าว่า บทบาทชนิดใดที่เขาต้องเตรียมตัว "

คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นสถาบันผลิตครูในภาคเหนือแห่งแรกของประเทศที่เปิดสอนถึงระดับปริญญา มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดและดำเนินงานการศึกษาในหมวดวิชา ศึกษาศาสตร์ (Education) ปัจจุบันไ้ผลิตครูปริญญาตรีในสาขาวิชาต่างๆสำเร็จออกไปเป็นจำนวนมากแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสวน

-
- ๑. " แผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐," ราชกิจจานุเบกษา ๘๓ (๑๒ เมษายน ๒๕๒๐) : ๓๑
  - ๒. ชีระ สุมิตร, การฝึกหัดครู ปัญหาและโอกาส (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๑๘), หน้า ๑๑๔

ใหญ่ไปเป็นครูในระดับมัธยมศึกษา นอกจากความรับผิดชอบในการผลิตบัณฑิตทางการศึกษา แล้ว วัตถุประสงค์ของคณะศึกษาศาสตร์อีกข้อหนึ่งก็คือ เพื่อค้นคว้าและวิจัยหาความรู้ทางศึกษาศาสตร์ เพื่อให้ได้ความรู้ใหม่ หรือขยายความรู้เดิมให้กว้างขวางออกไป อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน และการจัดการศึกษาต่อไป

เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการฝึกหัดครู แผนการศึกษาแห่งชาติ และ วัตถุประสงค์ของคณะศึกษาศาสตร์ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำการวิจัยเรื่อง

" สมรรถภาพของครูมัธยมศึกษาตามความต้องการของชาวเชียงใหม่ " ซึ่งจะเป็นแนวทางที่เสนอแนะต่อคณะศึกษาศาสตร์และสถาบันฝึกหัดครูอื่นๆ ในการจัดการฝึกหัดครูแบบสมรรถฐาน (Competency-Based Teacher Education) ที่มุ่งเน้นสมรรถภาพของครูเป็นสำคัญต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อ

๑. ศึกษาเจตคติ และความรู้สึกลึกซึ้งของกลุ่มชนในจังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับสมรรถภาพของครูมัธยมศึกษาที่ต้องการ
๒. เปรียบเทียบเจตคติและความรู้สึกลึกซึ้ง เกี่ยวกับสมรรถภาพของครูมัธยมศึกษา ระหว่างกลุ่มครูกับกลุ่มต่างๆ คือ กลุ่มนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้บริหารการศึกษา
๓. เปรียบเทียบสมรรถภาพของครูมัธยมศึกษาตามความนึกคิดของครูมัธยมศึกษาที่ประจำการในปัจจุบันกับการปฏิบัติของครู
๔. สรุปข้อคิดเห็นเสนอแนะต่อคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สมมุติฐานในการค้นคว้า

- ๑. ผู้บริหารการศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครอง มีเจตคติและความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูมัธยมศึกษาในค้ำนต่างๆแตกต่างกัน
- ๒. สมรรถภาพของครูมัธยมศึกษาที่ครูต้องการ กับการปฏิบัติของครูแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้จะมุ่งศึกษาเปรียบเทียบ สมรรถภาพของครูมัธยมศึกษาในค้ำนต่างๆ ๔ ค้ำน คือ

- ๑. สมรรถภาพค้ำนหลักสูตรและการสอน
- ๒. สมรรถภาพค้ำนวิชาการ
- ๓. สมรรถภาพค้ำนการแนะแนวและการปกครองชั้นเรียน
- ๔. สมรรถภาพค้ำนมนุษยสัมพันธ์

สำหรับตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ซึ่งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยนี้

- ๑. คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันฝึกหัดครูต่างๆจะได้ใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรและการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- ๒. ผลการวิจัยจะทำให้เราขอเปรียบเทียบค้ำนเจตคติ และความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูมัธยมศึกษา ระหว่างกลุ่มบุคคลต่างๆในจังหวัดเชียงใหม่
- ๓. ผลการวิจัยจะทำให้รู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ครูปฏิบัติกับสมรรถภาพของครูมัธยมศึกษาที่กลุ่มครูต้องการ

๔. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางที่ครูประจำการในระดับมัธยมศึกษาภายในจังหวัดเชียงใหม่จะยึดถือในการปฏิบัติตน.

ข้อตกลงเบื้องต้น

๑. สมรรถภาพของครูมัธยมศึกษาที่ต้องการ ได้แก่สมรรถภาพในด้านต่างๆที่กลุ่มตัวอย่างทั้ง ๔ กลุ่ม มีความเห็นตรงกัน และถือว่าเป็นความรู้ลึกนึ่กคิดที่เป็นตัวแทนของชาวเชียงใหม่

๒. ในการจัดลำดับความคิดเห็นของกลุ่มต่างๆ กำหนดค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๐๑ - ๕.๐๐ ถือว่า เห็นด้วยกับข้อความนั้นอย่างยิ่ง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๐๑ - ๔.๐๐ ถือว่า เห็นด้วยกับข้อความนั้นโดยทั่วไป

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๐๑ - ๓.๐๐ ถือว่า ไม่อาจจะบอกได้ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๑ - ๒.๐๐ ถือว่า ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้นโดยทั่วไป

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๐ - ๑.๐๐ ถือว่า ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้นอย่างยิ่ง

๓. ค่าตอบของผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน มีความสำคัญเท่ากัน โดยไม่คำนึงถึงเพศ อายุ คุณวุฒิ และสถานภาพสมรส

๔. ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน แสดงความคิดเห็นโดยมีความรู้ลึกนึ่กคิดเป็นของตนเอง

คำจำกัดความ

๑. โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนรัฐบาลที่สังกัดกรมสามัญศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย และโรงเรียนราษฎร์ที่สังกัดกองการศึกษาเอกชน ซึ่งจัดสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

๒. นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย

๓. ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ที่มีลูกหลาน หรือญาติที่อยู่ในความปกครอง
กำส้งศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

๔. ครู หมายถึง ผู้ที่สอนประจำในโรงเรียนมัธยมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น และ/หรือ มัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย หรือ
โรงเรียนราษฎร์ ซึ่งปฏิบัติงานจริง

๕. ผู้บริหารการศึกษา หมายถึง ผู้บริหารการศึกษาระดับจังหวัด ระดับอำเภอ
และระดับโรงเรียน ได้แก่ ศึกษาธิการจังหวัด ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ
ผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ผู้
ช่วยอาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ หรือผู้ช่วยครูใหญ่

๖. สมรรถภาพของครู หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ
ที่ผู้เป็นครูพึงมี เพื่อช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และ
ร่างกาย

๗. สมรรถฐาน หมายถึง สมรรถภาพหรือความสามารถขั้นพื้นฐานด้านต่างๆ
ที่จำเป็นสำหรับการเป็นครู

๘. หลักสูตร หมายถึง สมรรถภาพด้านหลักสูตรและการสอน

๘. วิชาการ หมายถึง สมรรถภาพด้านวิชาการ

๑๐. แนะแนว หมายถึง สมรรถภาพด้านการแนะแนวและการปกครองชั้นเรียน

๑๑. มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์